

CÍRKEV A HOMOSEXUALITA. NORMATIVNÍ POJETÍ A OSOBNÍ KONCEPTY U KŘESŤANSKÝCH DUCHOVNÍCH

Jan Koumar

Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy Praha

The Church and Homosexuality. The Normative and Personal Concepts of Christian Clergymen

Abstract: This material deals with the personal concepts of homosexuality that the clergymen of Christian churches create as a reaction to the normative approach of their church and as a reaction to social reality. The material contains the description, data and the results of the research I conducted among homosexual clergymen in the Czech Republic, and it originally constituted the practical part of the bachelor's thesis I wrote under the tutelage of M. C. Putna at the Faculty of Humanities at Charles University in Prague. The questions this research set out to answer were how Christian clergymen regard homosexuality, how they understand the normative approach of their own church and how much they agree with it, and furthermore, to what extent they are "out of the closet" and to what extent they fit into the normative view of their church.

Keywords: *homosexuality; Christian clergymen; gay clergymen; Christian churches*

Homosexualita v křesťanství je obecně tématem tabuizovaným, přesto však velmi diskutovaným, homosexualita samotných duchovních křesťanských církví je pak tématem přímo horkým. Přes značně rozporuplný vztah, který má k homosexualitě většina křesťanských církví, se lze domnívat, že počet homosexuálně orientovaných duchovních je značný. Souvislost mezi kněžstvím v katolické církvi a homosexualitou naznačuje například psycholog Jeroným Klimeš, když tvrdí, že díky povinnosti zachovávat čistotu mají katoličtí homosexuálové k víře osobnější

vztah, a tudíž se pro ně kněžství jeví jako nejlepší řešení (Klimeš 2006), nebo harvardský profesor Mark D. Jordan, který si myslí, že homosexuálové církve vyhledávají, aby se z odmítaných outsiderů mohli změnit v respektované zasvěcence (Jordan 2000). Oficiální mlčení většiny křesťanských církví k tomuto tématu, či v lepším případě šepot, však svádí k domněnce, že homosexuální duchovní je oxymóron, a existující homosexuální kněze může vést k vytváření osobitých konceptů, ve kterých svou orientaci prožívají, zdůvodňují, přijímají, či popírají. Právě na tyto koncepty jsem se pod vedením M. C. Putny rozhodl soustředit ve své kvalifikační práci v bakalářském studiu na Fakultě humanitních studií UK. Jejím tématem se tedy staly osobní koncepty homosexuality u křesťanských duchovních a jejich vztah k normativním pohledům daných církví, v této materiálové studii pak prezentuji hlavní dosažená zjištění.

Empirický výzkum osobních konceptů homosexuality u křesťanských duchovních

Od listopadu 2011 do května 2012 jsem mezi duchovními křesťanských církví v České republice prováděl empirický výzkum, jehož cíl a tedy i výzkumný problém zněl: Jak pojmají svou homosexualitu duchovní křesťanských církví a jaký je vztah tohoto jejich konceptu k normativnímu pohledu dané církve? Tento problém lze rozpracovat do několika výzkumných otázek, a to: (1.) Jaký mají homosexuální duchovní názor na homosexualitu obecně?; (2.) Do jaké míry se tento názor ztotožňuje s názorem dané církve?; (3.) Jak homosexuální duchovní vměstňávají svou orientaci i chování do mantinelů daných církví?; (4.) Do jaké míry jsou se svou orientací otevření svému okolí a jak je okolí vnímá?

Vzhledem k induktivní povaze zkoumaného problému a výzkumných otázek a vzhledem k tomu, že cílem výzkumu byla explorace, popis a porozumění jednotlivým případům, jsem zvolil kvalitativní výzkumnou strategii. Protože v tomto typu výzkumu nereprezentuje vzorek populaci, ale výzkumný problém, těžiště výzkumu leželo v jednotlivých případech, u nichž jsem se pokusil prostudovat jejich osobní pohled na homosexualitu a napětí mezi tímto pohledem a normou, která je daná jejich církví. Z toho vyplývají i omezení tohoto typu výzkumu, data nelze zobecnit na celou populaci a v kvalitativní strategii jsou také výsledky snadněji ovlivnitelné výzkumníkem a jeho preferencemi (Hendl 2005).

Od počátku jsem předpokládal, že získávání informátorů bude vzhledem k povaze zkoumaného problému a jeho choulostivosti velmi obtížné. Volil jsem proto záměrný, jmenovitě účelový výběr, na základě mých předchozích znalostí

a doporučení. V získávání informátorů jsem pak pokračoval technikou snow-ball.¹ Kritériem výběru byla tedy jednak homosexuální orientace a jednak hodnota duchovního v některé z křesťanských církví, výběr nebyl zaměřen na jedinou církev, mou snahou bylo získat informátory z co největšího počtu církví.

První potíže s výběrem se objevily u informátorů z řad římskokatolické církve, kde jsem se setkal s velkým nepochopením, několik potenciálních informátorů, na které jsem byl odkázán, mi sdělilo, že pokud jim chci klást otázky k takovému tématu, je nutné, abych si nejdříve opatřil svolení biskupa jejich diecéze, bez něhož nejsou ochotni odpovídat, místní biskupy jsem se rozhodl o toto svolení nežádat, důvodem byla obava, že spíše než povolení bych se dočkal obecného zamítnutí a tím by římskokatolická církev z výzkumu vypadla zcela. To samozřejmě vedlo ke ztrátě těchto potenciálních informátorů. Mnoho dalších účast ve výzkumu přislíbilo, nicméně po seznámení se s výzkumnými otázkami účast odmítli s poukazem na fakt, že jejich církev nemůže být špiněná výzkumy, jako je tento, zde se již odmítnutí nevázalo k některé konkrétní církvi. S odmítnutím s odkazem na kritiku předmětu výzkumu jsem se setkal pravděpodobně nejčastěji, s odmítnutím ze strachu z odhalení orientace okolím jsem se naopak setkal jen výjimečně. Pravděpodobně nejvstřícnější byli informátoři Českobratrské církve evangelické, nejméně vstřícní se ukázali informátoři Apoštolské církve, což je vzhledem k normativním pohledům těchto církví pochopitelné.

Data jsem se rozhodl sbírat pomocí rozhovorů, protože se však dalo předpokládat, že počet účastníků výzkumu nebude kvůli zmíněným problémům veliký, a chtěl jsem získat data od informátorů z co největšího množství křesťanských církví, rozhodl jsem se rozhovor kombinovat s dotazníkem s otevřenými otázkami. Účastníkům výzkumu byl vždy primárně nabídnut rozhovor, v případě, že nesouhlasili, mohli vyplnit dotazník, který byl dostupný v internetové podobě na URL <http://jankoumar.formees.cz/f/homosexualita> a v tištěné podobě pro účastníky, kteří přístup k internetu nemají nebo s ním neradi pracují. Někteří z účastníků, u kterých jsem původně předpokládal ochotu k rozhovoru, se později rozhodli pro dotazník, který jim, dle jejich vlastních slov, zaručil větší anonymitu. Díky kombinaci rozhovorů s dotazníkem jsem musel volit rozhovor strukturovaný s otevřenými otázkami, dotazník strukturu rozhovoru zcela kopíroval. Otázky se dělily na úvodní pasportizační otázky (věk, pohlaví, sexuální orientace a vyznání), z nich první tři byly v dotazníku polouzavřené. Ostatní dotazy se již

¹ Technika výběru, ve které již známi informátoři předávají informaci o výzkumu dalším potenciálním informátorům, bývá též označována jako nabalování; Disman 2002.

vztahovaly k výzkumným otázkám, v dotazníku byly všechny otevřené. Dělit je lze podle jejich vztahu k výzkumným otázkám takto:

Jaký mají homosexuální duchovní názor na homosexualitu obecně?

Jaký je Váš vlastní názor na homosexualitu jako obecný fenomén?

Jaký je váš názor na žehnání stejnopohlavních párů, či na církevně uzavíraná manželství osob stejného pohlaví?

Do jaké míry se tento názor ztotožňuje s názorem dané církve?

Jak vnímáte normativní pohled své církve na homosexualitu?

Jak si představujete ideální formu svého sexuálního života?

Jak homosexuální duchovní vměštnávají svou orientaci i chování do mantinelů daných církví?

Pokud definujete svou vlastní sexuální orientaci jako homosexuální, jak se s ní vyrovnáváte a jak ji integrujete do svého života?

Jaké formy reálně má Váš sexuální život?

Zvažoval jste svou orientaci, když jste se rozhodoval pro kněžství nebo řádový život, a bylo to pro Vás důležité téma?

Do jaké míry jsou se svou orientací otevření svému okolí a jak je okolí vnímá?

Ví Vaše okolí o Vaší sexuální orientaci? Pokud ano, jak k tomu došlo a jak ji Vaše okolí vnímá?

Na závěr celého rozhovoru i dotazníku byla jedna zcela otevřená otázka: Chcete zmínit něco, co Vy sám považujete za důležité v souvislosti s tímto tématem? Kvůli možnému haló efektu² byly otázky podobného charakteru jak v rozhovoru, tak v dotazníku vzájemně oddáleny. Získaná data byla po rozhovoru doslovně přepsána, data od každého informátora byla označena písmenem v pořadí, v jakém byla data z rozhovorů a dotazníků získána, vynechána byla všechna zmíněná jména či události, které by mohly jednoznačně informátora identifikovat.

Při provádění rozhovorů jsem se v jednom případě setkal s nekonzistencí toho, co byl informátor ochoten sdělit do diktafonu, a toho, co byl ochoten říci osobně, bez nahrávacího zařízení. U dvou informátorů došlo k situaci, kdy byli ochotni o tématu diskutovat, nicméně pouze bez nahrávacího zařízení, a výzkumu se později zcela odmítli zúčastnit. Rozdíl se také objevil u některých informátorů v gramatických strukturách i názorových postojích, které se měnily

² „Situace, kdy položení určité otázky může vyvolat takové emoční vyladění, ovlivňující jeho odpověď na otázku/y následující;“ Reichel 2009.

při rozhovoru bez nahrávacího zařízení a s ním, někteří informátoři výrazně měnili styl mluvy, vynechávali „vycpávací výrazy“ či tázací dovětky v řeči na diktafon, stejně tak bylo možno pozorovat větší „učesanost“ názorů při nahrávaném rozhovoru. Tento jev však nebyl jevem obecným. Jeden z informátorů požadoval předchozí znalost údajů, na které bude dotazován, při rozhovoru pak měl odpovědi předem připravené a improvizoval pouze zřídka a velmi stručně. V rozhovorech i dotaznicích se shodně objevila tendence k úsečným, či velmi stručným odpovědím na otázky dotýkající se reálného sexuálního života daného informátora. Dotazníky podle očekávání poskytly méně dat než rozhovory, počet informátorů, kteří dotazník využili, ale nakonec převýšil počet těch, kteří byli ochotni k rozhovoru.

Účastníkům výzkumu bylo nutné zaručit, že je výzkum nijak neohrozí či nepoškodí, protože normativní pohled některých církví se staví proti homosexualitě. Protože účast byla dobrovolná, byl před rozhovorem vyžadován podpis informovaného souhlasu, dotazník pak obsahoval úvod s objasněním povahy a cílů výzkumu a informaci, že dotazník je přísně anonymní a získaná data budou použita výhradně pro účely této bakalářské práce. Rozhovor byl nahráván na diktafon, získaná data pak byla doslovně přepsána do písemné podoby, informátor věděl, která část rozhovoru je nahrávaná, i to, že při přepisu budou vynechána nebo změněna všechna data, podle kterých by mohl být identifikován.

Přes choulostivost tématu se během výzkumu nevyskytly vážné problémy, jako například zjištění pedofilního chování, obtěžování farníků některým z kněží či sexuální násilí, jejichž řešení by mohlo být, vzhledem ke slibu nepoužít získaná data jinak než k bakalářské práci, etickým dilematem.

Hodnocení výzkumu jsem vzhledem ke zvolenému typu výzkumné strategie prováděl kontinuálně v průběhu výzkumu, pro toto hodnocení byla podstatná validita, při analýze získaných dat jsem se snažil hodnotit, zda se kladené otázky vztahují k výzkumným otázkám a výzkumnému problému. Posuzovat jsem se snažil také reaktivitu, tedy zkreslení výzkumu přítomností výzkumníka. V průběhu výzkumu pouze jednou nastala reakce informátora na mou osobu, a to u informátora D, který se pravděpodobně snažil se mnou navázat kontakt na úrovni nevztahující se k výzkumu.³ Výzkum má nízkou reliabilitu, kdyby byl opakován, je možné, že výsledky by nebyly stejné. Závěry výzkumu dále nelze

³ Informátor D sám sebe chápal jako vzorový příklad vyrovnání se s homosexualitou, v rozhovoru se ale nápadně vracel k tématu sexu a na mou přítomnost reagoval tím, že se mi v některých otázkách snažil lichotit. „Lidé mají ideální představy..., jen je vytyčují, aby měli co říct, když se jich zeptá nějaký pohledný adept na bakaláře s velkýma očima, jako jste vy.“ O nic více se však nepokusil.

použit jako reprezentativní pro celé duchovenstvo, protože od některých církví byl získán pouze jeden informátor, tato omezení však přirozeně vyplývají ze zvoleného druhu výzkumné strategie.

Data získaná výzkumem

Během výzkumu jsem oslovil 31 duchovních křesťanských církví, z čehož 8 se rozhodlo výzkumu zúčastnit. Nabalováním bylo dále získáno dalších 5 informátorů. Celkem se tedy výzkumu zúčastnilo třináct informátorů, od šesti z nich byla data získána pomocí rozhovoru, zbylých sedm vyplnilo dotazník, dva z nich v papírové podobě, pět z nich v elektronické formě. Počty získaných informátorů tak více méně kopírují velikost církví podle podílu věřících, podle statistiky z roku 2001, v níž má 83,3 % zastoupení (7 informátorů) Církev římskokatolická, 3,57 % (2 informátoři) ČCE, 3,01 % (1 informátor) Církev československá husitská, 0,3 % (1 informátor) Církev bratrská, 0,1 % (2 informátoři) Apoštolská církev a 0,05 % (2 informátoři) Starokatolická církev v ČR.⁴ Vzhledem k velikosti církve je překvapivý počet informátorů z církve apoštolské, jejíž charakter i pohled na homosexualitu by vedly k očekávání nejnižšího zastoupení homosexuálních kněží, a počet informátorů církve starokatolické, u které je ovšem vzhledem k jejímu charakteru a tolerantnímu přístupu k homosexualitě vyšší počet gayů očekávatelný. V následujícím výčtu dat získaných výzkumem se držím řazení otázek podle jejich vztahu k výzkumným otázkám, nikoliv jejich řazení v samotném rozhovoru či dotazníku.

Církev římskokatolická

Z římskokatolické církve bylo získáno pět informátorů, tři z nich vyplnili dotazník, dva z nich byli ochotni k rozhovoru. Všichni informanti této církve sami sebe definovali jako homosexuály, jejich věkové rozmezí bylo od 35 do 84 let. V pasportizaci rozhovorů a dotazníků se jim dostalo písmen A, E, G, CH, I. Jejich odpovědi v dotazníku byly následující.

Jaký je Váš vlastní názor na homosexualitu jako obecný fenomén? Informátor A se k homosexualitě postavil z morálního hlediska, homosexualitu posuzuje jako věc, která mu byla dána, pro kterou se nerozhodoval, a z tohoto důvodu ji považuje za morálně neutrální, nevidí ji tedy ani jako dobrou, ani jako špatnou,

⁴ Statistické údaje jsou převzaty z údajů Českého statistického úřadu URL http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/nabozenske_vyznani_obyvatelstva_ceske_republiky_23_12_04.

i když nejdříve ji zároveň označuje jako morálně ambivalentní i indiferentní.⁵ Zda je homosexualita tělesné daná, není podle něj možné jasně říci, protože je mnoho hypotéz, z nichž některé považují orientaci za věc danou výchovou v prvních letech života, každopádně si ji však podle něj nikdo nevolí dobrovolně. Informátor E homosexualitu popsal jako účelovou záležitost, „hodně se chápe jako způsob omezení růstu populace“, tento způsob omezení vidí od Boha jako zásah poměrně mírný, „volit by totiž mohl z mnoha cest horších“. Informátor G vnímá homosexualitu jako postižení, vzhledem k tomuto postižení pak očekává větší pochopení ze strany své církve, nicméně se mu jej nedostává, „bohužel se setkávám s naprosto nerozumnými a hloupými názory, pouze tu a tam se objeví někdo, kdo tuto otázku sám pro sebe zpracoval systémově a moudře, čímž nemyslím postoje zcela liberální“. Informátor CH chápe homosexualitu jako jednu z forem lidské sexuality, či sexuality obecně, a informátor I si na homosexualitu nevytvořil žádný zvláštní názor, vidí ji pouze jako „tajemný fenomén“.

Jaký je váš názor na žehnání stejnopohlavních párů, či na církevně uzavíraná manželství osob stejného pohlaví? Informátor A si není jistý, zda se jedná o hřích, nebo ne: „Pokud by byla homosexualita hřích, pak žehnat hříchu je špatně, ale pokud to hřích není, tak je to v pořádku, protože člověk pro veškerou svou činnost potřebuje Boží požehnání.“ Spíše se ale kloní k názoru, že se o hřích nejedná, protože kdyby byl duchovním v jiné církvi, která žehnání stejnopohlavních párů umožňuje, pak by asi žehnal. Informátor E vidí u homosexuálních vztahů nedostatečnou komplementaritu a tím i nedostatečný důvod k sňatku, „protože to, co bez doplňování se pohlaví zbývá, je jen majetková, či tělesná žádost“. S žehnáním stejnopohlavním sňatkům by nesouhlasil, protože si není jistý, zda se nejedná o hřích. Informátor G vidí žehnání jako bezproblémovou věc, viděl by jej jako dostatečnou podporu církve, je ale ochoten uznat názor církve na nedostatečnou komplementaritu homosexuálních vztahů pro manželství. Stejně situaci vidí i informátor CH, který by žehnal, ale nepovoloval uzavírat manželství. Informátor I by se bránil „žehnat páry, které neprokázaly delším společným životem skutečný vztah“.

Jak vnímáte normativní pohled své církve na homosexualitu? Informátor A postoj římskokatolické církve neodsuzuje, nicméně jej chápe jako věcně

⁵ Pojmenování homosexuality jako morálně ambivalentní (rozporné) i indiferentní (neutrální) zároveň může být vzhledem k dalšímu kontextu rozhovoru přefeknutím, dále informátor A říká: „věci, který jsou ti daný a ty nemůžeš ani se pro ně rozhodnout, ani je nijak ovlivnit, tak nemůžou být morálně ani kladný, ani záporný, jsou jasně ambivalentní“. Z kontextu tedy vyplývá, že spíše než o indiferenci mluví o ambivalenci.

nesprávný. Může sice být správný morálně, vzhledem ke zdrojům, ze kterých vychází, vzhledem k sociální realitě jej ale chápe jako chybný. V poslední, otevřené otázce se k tomuto tématu znovu vrací a ocenil by, aby církev zaujala jasné stanovisko, tedy buď homosexualitu ano, nebo vůbec ne. „Možná by to bylo nespravedlivý, ale byl by to jasnej postoj.“ Jasné stanovisko by podle něj pomohlo v tom, aby duchovní nebyli pod tlakem cítit svou orientaci jako něco špatného a stydět se za ni, což je pro ně značně bolestné a vytváří enormní psychickou zátěž. Uvítal by proto větší otevřenost, a aby se římskokatolická církev za své homosexuální kněze nestyděla. Informátor E pohled církve vnímá jako velmi restriktivní, i když je podle něj pokrokem, že se o homosexualitě vůbec mluví. Za smutný však považuje fakt, „že ač je většina knězů homosexuální orientace, stávají se nejhoršími pronásledovateli homosexuálů. Poturčenec je totiž horší Turka.“ Informátor G si myslí, že „to, jakým způsobem se římskokat. církev vyrovnala s touto otázkou, je alibistický, hloupý, teologicky rozporný, zcela nesprávný, a to i z hlediska lidského“, podle jeho názoru by pro homosexuály v církvi měla platit stejná pravidla jako pro heterosexuály. V poslední, zcela otevřené otázce se k tomuto tématu vrací a vyjadřuje zklamání nad tím, že si církev nad „takto postiženými muži „umyla ruce jako Pilát“, odmítá jim pomoci s handicapem, jakým homosexualita je, a tak se dostává do rozporu s tím, co hlásal Ježíš, který právě o chudé, malomocné i jinak handicapované pečoval. Informátor CH vidí církev jako organizaci, která se tváří tolerantně, ale tolerantní ve skutečnosti není. Informátor I chápe důvody církevního postoje, který se podle něj stále přiosťruje, říká že: „co se řadových homosexuálů týče, neznám žádné, kteří by katechetický příkaz čistoty dodržovali“, a vadí mu, že přístup ke kněžím je restriktivnější než k řadovým věřícím.

Jak si představujete ideální formu svého sexuálního života? Informátor A tuto otázku vidí jako dilema pro, či proti celibátu, který jeho ideální představou není. Je-li tedy knězem, zřídka se své ideální formy sexuálního života, kterou je pro něj partnerství. K celibátu však dodává, že: „pokud jsem ho jako slíbil, tak jsem povinen ho dodržovat“. Dokud je knězem, viděl by informátor A vstup do partnerství jako nemorální, „člověk se musí rozhodnout, buď jedno, nebo druhý“. Informátor E představu své ideální formy nesdíluje, protože realizovatelná je podle něj pouze jediná, a to je ovládnutí sexuálního života, své představy se proto snaží spíše ovládat. Informátor G vidí svou ideální představu v dlouhodobém a trvalém partnerském vztahu, „který v podstatě simuluje dlouhodobé manželství, byť neplodné“. Stejnou představu má informátor CH, pro kterého je ideální formou sexuálního života partnerství a sex samotný je až „na třetím, případně

ještě na dalším místě“, zároveň také zmiňuje, že nemá rád vulgární prezentaci homosexuality, protože považuje za nutné oddělovat orientaci a vášně. Informátor I sexuální život řadí pouze do partnerství, čímž myslí pevné a trvalé soužití.

Pokud definujete svou vlastní sexuální orientaci jako homosexuální, jak se s ní vyrovnáváte a jak ji integrujete do svého života? Informátor A na tuto otázku odpověděl, že vyrovnání se je dáno věkem, protože dříve svou orientaci vnímal jako něco špatného, jako „sklon, kterej musím vždycky nějakým způsobem prostě potlačit, ... teď už se mi to vnímání jako posunulo, беру to jako, jakoby součást svého života, která mě neovlivňuje jenom po té stránce pohlavního života, ale třeba ve vnímání, ve vztazích, v estetice“. Homosexuální orientace je však pro něj stále zdrojem komplexů, v emoční oblasti ji stále vnímá jako něco špatného, i když rozumově ví, „že je to v pořádku“. Informátor E je se svou orientací spokojený, integrace pro něj znamená smíření, čili „dát jí správnou formu a to v mém případě znamená sublimovat ji do Božího díla. Celibát je o tomhle. Ne o trápení se, křičení po osvobození od celibátu. Celibát je dobrovolný závazek.“ Prožívání své orientace chápe zcela jako její sublimaci do Božího díla, života pro evangelium a modlitbu, prožívat v církvi homosexualitu nebo heterosexualitu totiž podle něj není možné. Informátor G se vyrovnal se svou orientací v okamžiku, kdy pochopil, že mu nepomůže exorcismus, a tuto svou část akceptoval. Touží však po rodině a dětech, stejně jako po partnerovi, kterého se mu nedaří najít. Informátor CH se s homosexualitou vyrovnával dříve s obtížemi, nyní ji však vzhledem ke svému věku (84 let) zvládá. Informátor I zažil pocit „morálního hnusu a znechucení nad tím, co je nazýváno gay scénou“, svou orientaci chápe jako dar, ale prožít ji pro něj znamená popřít ji. Zároveň však tvrdí, že je ochoten vzdát se kněžství pro skutečný vztah, „zatím se však neobjevil nikdo, kdo by této oběti byl hoden“.

Jaké formy reálně má Váš sexuální život? Informátor A se po dobu činné služby držel povinnosti celibátu, s výjimkou jednoho „ulitnutí“. V době, kdy byl mimo službu, přiznává snahu po experimentování, tedy vyhledávání kontaktů „na úrovni kamarádství, kde se to třeba může přehoupnout i do něčeho jiného“. Touto formou si pohrává s myšlenkou na opuštění kněžství kvůli partnerství. Sexualita informátora E se pak podle jeho slov „Božím působením mění v lásku k ostatním“. Za dobu svého kněžského působení nepřiznává žádný pokles, nicméně dodává, „já jsem od mala neměl velké sexuální touhy. A pak taky existují farmaka,“ k jejichž užívání se občas uchyluje. Spíše než homosexuála sám sebe definuje jako asexuála. Informátor G odmítá jednorázové sexuální kontakty, a protože se mu nepodařilo najít partnera, jeho sexuální život se skládá

pouze z občasně masturbace. Informátor CH vzhledem ke svému věku říká: „V osmdesáti? Maximálně se přitisknout, nebo vzít za ruku kluka, kterej mě má rád.“ Informátor I pak žije v celibátu, který několikrát porušil, ale přesto se o něj snaží.

Zvažoval jste svou orientaci, když jste se rozhodoval pro kněžství nebo řádový život, a bylo to pro Vás důležité téma? Informátor A bral homosexualitu jako otázku velmi vážnou, zastával názor, „že homosexuál by neměl být knězem, ... až po hodně různých rozhovorech a kontaktech s kněžíma mě přesvědčili, že to není až takovej problém.“ Při rozhodování pro kněžství u něj hrál významnou roli fakt, že se neožení, kněžství mu nabízelo smysl života, nahrazující rodinu. Zároveň pro něj bylo vyrovnáním se s homosexualitou a do jisté míry záštitou dodržování celibátu, který církev nařizuje všem homosexuálům, ať již v kněžském, nebo laickém stavu, protože vzhledem k případným pokleskům podle jeho vlastních slov „svěcení velmi silně motivuje. Absy to nedělal...“ Informátor E považoval svou orientaci za Boží volání a důkaz, že je pro kněžství vybrán. Byla pro něj velmi důležitým tématem při rozhodování ke kněžství, a to v pozitivním smyslu, cítil ji jako jisté volání. „Co zbývá homosexuálovi, když chce dát životu smysl? Kněžský život je život pro Boha a pro ostatní, protože skrze vás pak přichází požehnání. Kněžský život je darování se. Přece... to je cesta ne?“ Informátor G si při vstupu do semináře nebyl své orientace vědom, považoval se za bisexuálního a vzhledem k povinnému celibátu, který neumožňuje ani heterosexuální, ani homosexuální chování, se otázkou orientace zabývat odmítl. Orientace tak pro něj nebyla při volbě kněžství otázkou důležitou. Podobně na tom byl informátor CH, který v době volby kněžství o své orientaci neměl tušení, odkryl ji pro něj po „25 letech života jeden patnáctiletý kluk“. Také informátor I považoval svou orientaci za „výstřelek dospívání“, nicméně v současnosti ji považuje za zdroj síly ke službě Pánu.

Ví Vaše okolí o Vaší sexuální orientaci? Pokud ano, jak k tomu došlo a jak ji Vaše okolí vnímá? Informátor A tvrdí, že kdyby nebyl kněz, byl by mnohem otevřenější, zatímco v současné situaci zvažuje, komu o své orientaci říci a komu ne. Říká, že: „na přímou otázku bych asi neřekl, že jsem heterosexuál. ... Ale málokdo z církevního prostředí pokládá tuto otázku.“ Rozhodně si však myslí, že lidé mimo církev berou homosexualitu lépe než ti uvnitř, a i když se jen jednou setkal s vyloženě negativní reakcí, která byla ještě spíše nedorozuměním, setkal se mezi věřícími mnohokrát s pštroší reakcí typu: „já to nechci vědět. Já o tom nechci slyšet.“ Jako pravděpodobný důvod této reakce pak informátor vidí skutečnost, že kněz je autoritou, symbolem posvátna a víry. Informátor E na tuto otázku nechtěl

odpovídat, s odkazem na to, že orientace nemá se službou Pánu „co do činění, proto není třeba ji sdělovat a šířit“. Informátorovi G na jeho přiznání k homosexualitě jeden z kamarádů, římskokatolických kněží, odpověděl, že je posedlý ďáblem, nebo „že to mám z toho, že se s takovými lidmi stýkám“. O jeho orientaci tak ví jen rodiče a jeden ze dvou bratrů. Pro rodiče je toto téma tabu, měli by proto pravděpodobně problém smířit se s jeho případným partnerem, vzhledem k tomu že ale 5 let strávil v semináři, mají pravděpodobně jeho rodiče toto téma za uzavřené. O orientaci informátora CH vědí pouze jeho přátelé a ti jsou k němu tolerantní. S negativní zkušeností se naopak setkal informátor I, který se jednou dočkal „velmi příkrého odsouzení i výhrůžek“, proto o jeho homosexualitě ví pouze jiní homosexuálové a jakýkoliv coming out považuje za risk.

Chcete zmínit něco, co Vy sám považujete za důležité v souvislosti s tímto tématem? V poslední, zcela otevřeně otázce se informátoři z římskokatolické církve vyjadřovali zpětně k předchozím otázkám, tyto odpovědi jsem již zmínil výše, objevily se však také dva názory s tématem otázek přímo nesouvisející, a to u informátora E, který v souvislosti s homosexualitou zmiňuje semináře, které mají na budoucího kněze a jeho vztah k vlastní sexualitě značný vliv a které zároveň vytvářejí skleníkové prostředí a „dávají nereálné představy o životě, zároveň právě v nich většina gayů nasbírání první sexuální zkušenosti“, i když vzápětí popírá, že by tyto zkušenosti byly přímo sexuální, ale spíše sociální povahy. „Žijete vedle mužů, ve vyhraněně mužském prostředí. Tak to myslím...“ Dále se zmiňuje, že výzkum k této práci zkoumá nezkoumatelné a že věda nedovede zodpovědět všechno. Informátor I pak zmiňuje celibát jako znamení vyvoleného stavu v římskokatolické církvi, „proti kterému se staví většina, ale se kterým většina nechce dělat nic.“ Celibát podle něj vede k nedostatku kněží, který je ještě zvyšován faktem, že homosexuálům je v současné době odpíráno kněžství svátostné. Mnoho věřících má podle něj strach z devalvace kněžství při případném zrušení celibátu, nicméně podle informátora I „nic jiného nezbyde, nemá-li česká církev zemřít“.

Starokatolická církev

Z řad starokatolické církve se výzkumu zúčastnili dva informátoři, jeden z nich vyplnil dotazník, s jedním byl proveden rozhovor. Všichni informátoři této církve sami sebe definovali jako homosexuály, věkové rozmezí, které uvedli, bylo od 35 do 46 let. V pasportizaci rozhovorů a dotazníků se jim dostalo písmen F a L. Rozhovor s informátorem F se vyznačoval tím, že informátor byl na počátku poměrně hovorný, nicméně později mluvil stále tišším hlasem a častěji se nad

otázkami zamýšlel a vrátil se k otázkám předchozím. Odpovědi obou informátorů na otázky byly následující.

Jaký je Váš vlastní názor na homosexualitu jako obecný fenomén? Informátor F se snažil stavět otevřeně ke všem teoriím zabývajícím se příčinami homosexuality, žádnou vlastní však neměl. Homosexualitu viděl jako nejasný fenomén, nicméně pro něj není problémem morálně složitým, na každý pád ji nevidí jako věc volby, i když říká, že „výchova v tom snad může hrát nějakou roli, ale ne velkou“. Nemá ale rád žádnou z teorií, které „se snaží hned ve všem mít naprostou pravdu a mluvit, jako by přes to nejel vlak“, ke všem teoriím se staví otevřeně. Na konci rozhovoru se informátor k otázce homosexuality váhavě a s velkým přemýšlením vrátil a díval se na ni jako na zcela normální. Diskusi o normalitě homosexuality v náboženství viděl jako problém instituce, zatímco Ježíšovu cestu popisuje jako mystickou, cestu církve vidí jako cestu instituce a je si jistý, že Ježíš o homosexualitě nemluvil „proto, že ji neviděl jako problém hodný řešení. Že ji zkrátka viděl jako úplně normální.“ Mysticky tak vidí homosexualitu jako nepodstatnou, i když přiznává, že církevně může být problémem. Informátor L vidí homosexualitu jako životní předurčení, které nelze zavrhnout jen proto, že není většinové, „stejně tak nelze zavrhnout rozvedené, jen proto, že jejich manželství se zkrátka nepovedlo“.

Jaký je váš názor na žehnání stejnopohlavních párů, či na církevně uzavíraná manželství osob stejného pohlaví? Informátor F je pro žehnání i manželství, „s tím, že by se prověřovalo povolání k manželství, tedy jestli nejde o nějakou ekonomickou věc“, s tím, že ekonomika sice vždy hraje roli, ale manželství nesmí být uzavřeno jen kvůli ní. I informátor L si myslí, že „homosexuálové potřebují Boží požehnání stejně jako heterosexuálové“, má však pochyby o tom, „co vše by pod hlavičkou homosexuálních sňatků bylo realizováno“. Také se zmiňuje o manželstvích pouze z ekonomických důvodů a touhu po vlastnictví nevidí jako důvod vstupu do heterosexuálního ani případného homosexuálního manželství. Jeho názor „je proto někde mezi ano a ne“.

Jak vnímáte normativní pohled své církve na homosexualitu? Informátor F považuje pohled své církve na homosexualitu za volný, ne sice tak, aby homosexualita v církvi nebyla vůbec otázkou diskuse, ale říká: „V podstatě se nemusíme tak bát.“ Normou je podle jeho slov možné se zaštitit tehdy, když by někým byl obviněn z toho, že je jako homosexuál v církvi, podle jeho slov jsou homosexuálové stejní jako ostatní lidé a mají stejné právo na úctu, protože si svou orientaci nevybrali. Informátor L pak vidí pohled své církve jako poměrně vstřícný, ale poukazuje na nejednotnost starokatolických církví v jednotlivých zemích v této

otázce, protože „zatímco v Rakousku se zcela běžně uzavírají sňatky gayů, slovenští starokatolíci vystoupili z Utrechtské unie a proti homosexualitě vystupují ještě více než samotná římskokatolická církev“.

Jak si představujete ideální formu svého sexuálního života? Informátor F si jej představuje jako „vztah a v něm heterosexuální podoba sexu, akorát že s mužem“, i když nejdříve po položení této otázky dlouho mlčel a pak začal mluvit o různorodosti sexuálních praktik, z nichž ale žádnou za ideální nepovažuje. Informátor L pak ideální sexuální život vidí jako součást partnerství a nikdy jej jinak ani nerealizoval.

Pokud definujete svou vlastní sexuální orientaci jako homosexuální, jak se s ní vyrovnáváte a jak ji integrujete do svého života? Informátor F svůj život popisuje jako život heterosexuála, s tou výjimkou, že žije s mužem, namísto ženy. Vyrovnání se s homosexuální orientací pro něj znamená sebezpřijetí, nad rozdělování na homosexuální a heterosexuální klade spíše dodržování morálních pravidel a nevidí jako nic morálně závadného „žít s chlapem ..., jo ale je důležitý podotknout, žít s jedním chlapem!“ Protože je u něj v současnosti tato podmínka dodržena, nevidí nic, co by vůbec bylo třeba integrovat. Informátor L svou orientaci považuje spíše za citové než za sexuální zaměření, říká, že vyhledává „plánovitě spíše společnost mužů, ale nezavrhuji ženy“. Ve svém současném vztahu je šťastný.

Jaké formy reálně má Váš sexuální život? Sexuální život ani jeden z informátorů blíže nerozvádí, jejich představou i realitou je tedy sex v partnerském vztahu, informátor L pak podotýká, že svou sexualitu ani nikdy jinak nerealizoval.

Zvažoval jste svou orientaci, když jste se rozhodoval pro kněžství nebo řádový život a bylo to pro Vás důležité téma? Informátor F o své orientaci věděl od mala a nikdy neměl pochyby nebo období sebehledání, o kterém často čte u jiných. Když se rozhodoval pro kněžství, neviděl tedy homosexualitu jako problém, spíše řešil jiné otázky: „smysluplnost toho, co budu dělat, jestli to má být moje celoživotní rozhodnutí“. Informátor L o své homosexualitě v období rozhodování pro kněžství nevěděl, nicméně nemyslí si, že kdyby o ní věděl, ovlivnila by nějak jeho rozhodnutí. Být knězem pro něj „neznamená začít předstírat, že jsem jiný, než jsem, znamená to spíše směřovat svůj život k pomoci jak druhým, tak sobě“.

Ví Vaše okolí o Vaší sexuální orientaci? Pokud ano, jak k tomu došlo a jak ji Vaše okolí vnímá? Informátor F své okolí nezkoumá, nikomu o své orientaci nevykládá, zároveň ale tvrdí, že ji ani nechce tajit. Se svým partnerem se však nestýkají s gay komunitou, kterou odsuzuje jako nemorální lidi „hledající omluvu pro svoje činy. Někdy mi připadá, že takové to římskokatolické potridentské

účetnictví jim hodně nahrává. ... Pomodlí se a je to.“ V takovémto chování nevidí odpuštění. Coming out pro něj není problém k řešení. Na konci rozhovoru se ale k této otázce opět vrací a případný coming out by pro něj byl popřením normalnosti homosexuality, má pocit, že by jím řekl, „že to je problém, že to je nenormální a že by mě měli soudit jako nějakýho zvrhlíka“. Coming out považuje spíše za něco, co lidé dělají proto, aby na to mohli být pyšní, protože se podle něj lidé „chytají tak zvláštních věcí, na které jsou pak pyšní“. Okolí informátora L o jeho orientaci většinou ví, nicméně za okolí považuje pouze přátele. Tvrdí, že na příjmu otázku ohledně orientace by také přímo odpověděl.

Chcete zmínit něco, co Vy sám považujete za důležité v souvislosti s tímto tématem? V poslední, otevřené otázce pak informátor L kladně hodnotí povahu tohoto výzkumu, protože „homosexualita v církvích, a to i těch, které se zdánlivě za své homosexuály nestydí, je velmi nebezpečné téma“. Informátor F se k poslední otázce nechtěl již k ničemu vyjádřit.

Církev československá husitská

Z řad Československé církve husitské se výzkumu zúčastnil jeden informátor, se kterým byl proveden rozhovor, tento informátor sám sebe definoval jako homosexuála a jeho věk byl 51 let. V pasportizaci rozhovorů a dotazníků se mu dostalo písmene D, jeho odpovědi byly následující.

Jaký je Váš vlastní názor na homosexualitu jako obecný fenomén? Homosexualitu chápe informátor D jako „něco, co je v Božím úmyslu a co vede k cíli, který dosud nechápeme“. Nemyslí si, že by homosexualita byla nemoc nebo věc podmíněná výchovou, protože je podle něj nemožné vychovat náklonnost, která je silnější než společenské normy. V současné společnosti sice pozoruje tendence k tomu, že být homosexuál je moderní, podle jeho slov „dnes je moderní proklamovat, že jste minimálně bisexuál“, takže by vliv výchovy mohl být podstatný, za jeho mládí tomu tak však nebylo.

Jaký je váš názor na žehnání stejnopohlavních párů, či na církevně uzavíraná manželství osob stejného pohlaví? Informátor D by žehnání podporoval, nicméně manželství vidí jako něco rozdílného a instituci manželství nepovažuje pro gaye za nutnou, ani důležitou, sám ji nepostrádá.

Jak vnímáte normativní pohled své církve na homosexualitu? S normativním pohledem své církve se informátor D ztotožňuje, protože jej chápe. Vidí jej „jako normu danou Pánem, které je nutno se držet“, i když vidí jako přirozené, že se od ní člověk odchyluje. Všechny zásady stanovené Biblií vidí jako normu, jejíž dodržení je naším cílem. Stanovisko své církve k homosexualitě chápe jako

moudré, „nejde ruku v ruce s dobou, ale nejde ani proti ní“, oproti stanovisku církve římskokatolické jej chápe jako pokrokové, ale „nepřizpůsobuje se tomu, co společnost hlásá v televizi“. Tento postoj informátor chápe jako správný.

Jak si představujete ideální formu svého sexuálního života? Ideální formu sexuálního života si informátor D představuje jako lásku dvou mužů v dlouhodobém partnerství, jejíž součástí je i sexuální život, který by neměl být ani jinak než v partnerství realizován.

Pokud definujete svou vlastní sexuální orientaci jako homosexuální, jak se s ní vyrovnáváte a jak ji integrujete do svého života? Svou orientaci chápe informátor D podle svých slov stejně, jako by chápal orientaci heterosexuální, „jako lásku k muži, se kterým je možné prožít život“, má partnera, se kterým žije 16 let v dlouhodobém vztahu. Zveřejnění svého vztahu nepovažuje za možné, jako důvod uvádí obtížnost, či bolestnost tohoto případného procesu, ve kterém nevidí žádný smysl, staví se proti homosexualitě chápané jako prostituci.

Jaké formy reálně má Váš sexuální život? Sexuální život informátora D má podobu šestnáctiletého vztahu s jedním mužem, o nic jiného podle svých slov nikdy neměl zájem. Díky tomu, že svou ideální představu sexuálního života naplňuje, se považuje v tomto ohledu za vzor.

Zvažoval jste svou orientaci, když jste se rozhodoval pro kněžství nebo řádový život, a bylo to pro Vás důležité téma? Před svým rozhodnutím pro kněžství informátor D homosexualitu zvažoval, nepovažoval ji však za nejdůležitější otázku, protože orientace podle něj není celý člověk, sexualita je podle něj jen částí osobnosti a člověka vidí jako víc než jen pudy. Jako chybné vidí, že „současná doba klade převysoké nároky na sexualitu a staví ji do čela lidské osobnosti“, jako doklad toho, že dříve tomu tak nebylo, uvádí osobu Lewise Carrola, autora Alenky v říši divů, který podle jeho slov žil z mravních důvodů v dobrovolném celibátu poté, co v sobě objevil pedofilní orientaci.

Ví Vaše okolí o Vaší sexuální orientaci? Pokud ano, jak k tomu došlo a jak ji Vaše okolí vnímá? O orientaci informátora D věděli pouze jeho rodiče a blízcí přátelé, svou homosexualitu netají „ze strachu, spíše ze zvyku, nemyslím, že je to věc nutná k medializaci“. Muže, se kterým žije, bere podle jeho slov většina lidí jako údržbáře, tento stav je podle něj pro oba uspokojivý, tvrdí, že „lásku nepotřebujete deklarovat celému světu na předních stránkách časopisů. Láska je spíš tichá, hodně osobní.“

Chcete zmínit něco, co Vy sám považujete za důležité v souvislosti s tímto tématem? V poslední otázce informátor vyjádřil překvapení, že se výzkum netýkal sexuálních praktik.

Českokobratrská církev evangelická

Z Českokobratrské církve evangelické se výzkumu zúčastnili dva informátoři, jeden vyplnil dotazník, s druhým byl proveden rozhovor. Oba informátoři této církve sami sebe definovali jako homosexuály, jejich věkové rozmezí bylo 41-55 let. V pasportizaci rozhovorů a dotazníků se jim dostalo písmen C, H. Jejich odpovědi byly následující.

Jaký je Váš vlastní názor na homosexualitu jako obecný fenomén? Informátor C vidí homosexualitu jako genetický komponent, který si nikdo nevybírá, říká, že „vždycky byla, bude a je skupina lidí, který jsou homosexuálové. To samo o sobě dost dokazuje, ne?“ S homosexualitou jako genetickou daností nic nenačká, nicméně za důležitý považuje postoj, který k ní zaujme a který vychází z něj samého. Homosexualitu v tomto pohledu přirovnává k velkému nosu, ke kterému se lze postavit tak, že si jej nechá odoperovat, nebo si z něj udělá živnost, nebo jej přijme, jaký je. Informátor H vidí homosexualitu jako „způsob prožívání světa a vztahů v něm, který se v člověku utváří od útlého dětství. Jako takový je nezměnitelný a je chybou označovat jej jako hříšný.“ Nebere ji proto jako názor nebo volbu, homosexuála vidí stejně náchylného ke zlému jako heterosexuála, výzvou k tomu, aby se nepoddával svým sklonům, ale přijal své danosti, je podle něj Boží milost. Člověk má podle informátora H naplňovat tyto své danosti způsobem nepřičícím se Bohu.

Jaký je váš názor na žehnání stejnopohlavních párů, či na církevně uzavíraná manželství osob stejného pohlaví? Informátor C by byl rozhodně pro, manželství je pro něj láska, a tak nedělá rozdíl mezi heterosexuální a homosexuální láskou. „Když se dva lidé milují... no tak by jim mělo být dovoleno, aby se vzali. Aby byli spolu. Měli by se vzít, ať už jsou gay, nebo straight.“ Za nefér považuje fakt, že zatímco heterosexuální páry mohou uzavírat i opakovaná manželství, gay páry tuto možnost nemají vůbec. Informátor H pak tvrdí, že všichni v životě potřebujeme požehnání, jeho potřebu vidí i pro případ homosexuálních dvojic, nicméně nemyslí si, že by tento akt měl být nazýván manželstvím a takto vzniklá jednotka rodinou, tyto výrazy jsou pro něj „tradičně spojeny s heterosexuálním modelem“, který by byl jejich užitím na homosexuální páry podle informátora H zpochybněn.

Jak vnímáte normativní pohled své církve na homosexualitu? Informátor C jej chápe jako nejednotný, podle něj je církev v období rozlišování dobrého od špatného. Církev se snaží implementovat homosexualitu, což však podle něj neznamená, „je to ok, můžu teď jít a zatáhnout deset chlapů do postele a pořád to bude ok“. Ve svém postoji podle informátora C není církev jednotná, protože vedle těchto integračních snah v ní existuje i strach ze strany starších lidí

a zastánců tradiční rodiny a tradičních postojů. Myslí si tedy, že i když jeho církev homosexuály vítá, je spíše zdráhavá,⁶ „aby udělila nějakou vedoucí funkci někomu, o kom se ví, že je homosexuál“. Postoj církve tak ve zkratce vidí jako tanec mezi extrémy, který sice chápe, ale nemělo by to tak podle něj být. Informátor H tvrdí, že normativní pohled uvnitř jeho církve neexistuje, nebo je nekonzistentní, protože se liší „stanoviska fundovaných teologů či volených představitelů církve a prostých věřících, zvláště na venkově“, jejichž stanovisko je podle něj vzhledem k demokratické povaze ČCE právě tím normativním.

Jak si představujete ideální formu svého sexuálního života? Ideální představa sexuálního života je pro informátora C „být se člověkem, kterýho miluju a se kterým chci trávit celý zbytek života. Samozřejmě že to je ideál, protože realita šeptá... kde ho vzít?“ Rozhodně odmítá úlety a vztahy na jednu noc, na které je mu již od puberty nepříjemné i jen pomyslet, protože se tomuto ideálu ani neblíží. Jako ideální tedy vidí život s jedním mužem, se kterým vzájemně prozkoumají svou sexualitu, „až svoje sexuality budeme sdílet, tak pak teprve budeme mít to, čemu se dá říct vztah. Protože to předtím, to je divný. Nepřirozený.“ Informátor H se k ideální představě sexuálního života nevyjádřil, protože nechtěl směřovat sexuální fantazie a náboženské ideály a nevěděl, ke které z těchto dvou věci otázka míří, v poslední, otevřené otázce však říká: „Důležité je nesoudit nikoho za to, jak žije svou sexualitu. Monogamní vztah není normou, ale darem.“ Tento dar nelze nařídít, ale lze jej podle něj hledat.

Pokud definujete svou vlastní sexuální orientaci jako homosexuální, jak se s ní vyrovnáváte a jak ji integrujete do svého života? Informátor C vidí jako konečný cíl své orientace „monogamní partnerský vztah jako takovej“, jako důležitou vidí otevřenost, které sám dosáhl, úspěch integrace své orientace do života vidí právě v této otevřenosti a ve vyrovnání se sám se sebou, otevřenost je v tomto směru pro něj důležitá. Pro informátora H bylo vyrovnání se s homosexualitou během na dlouho trať. „Uvědomoval jsem si ji už nejpozději od puberty, ale dlouho jsem sám sebe přemlouval, že jsem vlastně spíše bisexuální a tedy schopný tradičního heterosexuálního vztahu.“ Teprve ve zralém věku došel poznání, že by takový vztah neměl dlouhé trvání.

Jaké formy reálně má Váš sexuální život? Svůj sexuální život popisuje informátor C jako izolaci, slovo samota vidí pro realitu, kterou zažívá, jako slabé slovo. Říká: „nenašel jsem takovou křesťanskou, pečující, věřící duši, kterou hledám.

⁶ Zde chtěl informátor C nejdříve říci slovo zpátečnická, v polovině slova se ale zarazil a slovo změnil na „zdráhavá“.

Doteď ne.“ Informátor H se k sexuální realitě vyjádřil poměrně lakonicky tím, že žije v uspokojivém partnerském vztahu.

Zvažoval jste svou orientaci, když jste se rozhodoval pro kněžství nebo řádový život, a bylo to pro Vás důležité téma? Informátor C měl hluboké pochyby, směřující především k jeho vhodnosti pro kněžství, „od církve mi připadalo, že mě všichni dost špatně hodnotí, že jim připadám jako takovej farář, co nebude za moc stát, protože je teplej“. Později jej ale jistá farářka přesvědčila, aby měl víru, tuto událost informátor hodnotí jako zázračnou a zmiňuje se o prospěšnosti přítomnosti ženského elementu v církvi: „Ženský obecně jsou element, kterej strašně chybí v katolický církvi. Mají daleko citlivější chápání, protože chlapi, ti se nikdy nevymaní z toho, že si hrajou na vojáčky, víš?“ Po této události pak svou kněžskou službu informátor C přijal bez pochyb a vykonává ji „orientace, neorientace. ... Každý má něco, co mu v dokonalosti hodně brání.“ Také informátor H svou orientaci před přijetím kněžství zvažoval, věřil, že „Bůh si i s mou homosexualitou nějak poradí a povede mě podle své vůle“. To se také děje, i když klikatějšími cestami, než informátor H čekal.

Ví Vaše okolí o Vaší sexuální orientaci? Pokud ano, jak k tomu došlo a jak ji Vaše okolí vnímá? Informátor C prodělal coming out rozvážně a pomalu, velmi důležité pro něj bylo zjištění, že má podporu, a překvapilo jej množství lidí, kteří mu chtěli pomoci, někteří mu dokonce chtěli najít partnera. Zmiňuje se o svých rodičích a jejich vztahu k jeho orientaci, matka měla s jeho homosexualitou zpočátku problém, později mu sdělila, že „to pro ni byla rána, protože to brala jako že byla špatná matka. Že se vinila.“ S jeho homosexualitou měl problém i otec, což informátor C přikládá faktu, že muži většinu problémů řeší extrémními způsoby, a přirovnává je k církevnímu prostředí. „Otcové tak trochu ukazují, jak to bude vypadat v církevním prostředí. Protože to je taky takový mužský, bere to tou cestou: zabij, nebo tě zabijou.“ Jeho otec mu později řekl, „že už když jsem byl hodně malej, tak měl pocit, že budu gay. A že jak jsem rostl, tak ho nikdy tenhle pocit neopustil.“ Co se otevřenosti v církevním prostředí týče, informátor C svou orientaci nevolá ze střeš, přestože se nikdy nesetkal se špatnou reakcí, sdělovat svou orientaci na potkání však nepovažuje za dobrý způsob: „nejde úplně přijít k věřícím a říct jako první větu: jsem gay. To by odradilo asi i gaye samotný.“ Okolí informátora H o jeho orientaci ví, sám o ní mluvil s kolegy i dalšími lidmi a nevdá mu, když si tuto informaci předávají mezi sebou, naopak jej ve vztahu k tomuto tématu uvádí do rozpaků snaha o mlčenlivost. Jeho coming out však podle jeho slov není u konce a stále pokračuje, co se reakcí okolí týče, říká: „Okolí je vnímá různorodě, ale ti nejbližší jsou mi naštěstí oporou.“

Chcete zmínit něco, co Vy sám považujete za důležité v souvislosti s tímto tématem? V poslední, zcela otevřeně otázce zmínil informátor C nutnost studia Bible: „Je nutný studovat Bibli a rozumět jí. To první se dělá, to druhý vůbec ne.“ V souvislosti s Bibli věří, že například homosexualita, jak ji viděl sv. Pavel, není totéž, jak je chápána dnes, a uvádí termín „eunuch“, který se v Pavlově době pojil s antickou sexualitou, zatímco dnes se nepoužívá, a který se podle něj vztahoval i na homosexuály.

Církev bratrská

Z bratrské církve se výzkumu zúčastnil jeden informátor, který vyplnil dotazník. Tento informátor se označil za homosexuála, za své věkové rozmezí udal 55–65 let. V pasportizaci rozhovorů a dotazníků se mu dostalo písmene J. Jeho odpovědi byly následující.

Jaký je Váš vlastní názor na homosexualitu jako obecný fenomén? Informátor rozlišuje mezi homosexuální orientací, kterou vidí jako Boží dílo, „o jejímž důvodu se lze jen dohadovat“, a mezi homosexuálním chováním, které vidí jako snahu vyzkoušet si v sexu co nejvíce a zjistit, co je nejpříjemnější, proti takovému chování „se chceme co nejrezolutněji postavit, právě proti němu totiž mluví Bible“.

Jaký je váš názor na žehnání stejnopohlavních párů, či na církevně uzavíraná manželství osob stejného pohlaví? Informátor J se staví proti žehnání stejnopohlavních párů a manželství je podle něj svazek muže a ženy a „nepřichází v úvahu, že by stejný svazek mohl vzniknout mezi dvěma muži či ženami. Takové svazky jsou nefunkční, chybí v nich doplňování, brzy se rozpadají.“ Morálně silnější, nicméně stále upadlí homosexuálové podle informátora J hledají v manželství záštitu společného sexu.

Jak vnímáte normativní pohled své církve na homosexualitu? Informátor J zmiňuje, že jeho církev stojí pouze na výkladu Bible, kterou Bůh zjevil svou vůli, a že všechny výzkumy na tomto poli jeho církev odmítá jako nevědecké. Stanovisko církve je pro něj stanovisko Boží, jeho zdánlivá tvrdost je pak pro něj daná tím, „že jsme uvykli relativizovat vše, co je řečeno“. To je však podle informátora J chybou, vše, co je v Bibli, je nutno brát jako nadčasové. Pohled jeho církve je pro něj závazný.

Jak si představujete ideální formu svého sexuálního života? Představou ideálního sexuálního života je pro informátora J sex muže a ženy, „jakékoliv jiné představy jsou zvrhlé a morálně upadlé“.

Pokud definujete svou vlastní sexuální orientaci jako homosexuální, jak se s ní vyrovnáváte a jak ji integrujete do svého života? Informátor J v posledních

27 letech homosexuální chování nijak nepraktikoval, homosexualitu chápe jako tělesný orgán, který nelze odstranit, ale je nutno se s ním sžít, protože jsou všechny dány Bohem. Říká: „Orientace je nedůležitá, pokud se věnuji Bohu a jen s Jeho pomocí ji zvládám.“

Jaké formy reálně má Váš sexuální život? Reálný sexuální život informátora J má celibátní podobu.

Zvažoval jste svou orientaci, když jste se rozhodoval pro kněžství nebo řádový život, a bylo to pro Vás důležité téma? Homosexualitu ve vztahu ke kněžství vidí informátor J jako jeden z důvodů svého vstupu do církve a pokládá za možné, že „homosexualita je druhem volání ke kněžství“.

Ví Vaše okolí o Vaší sexuální orientaci? Pokud ano, jak k tomu došlo a jak ji Vaše okolí vnímá? Okolí o orientaci informátora J neví, nemá podle jeho slov z čeho se o ní dozvědět a informátor sám nemá důvod, aby ji svému okolí sděloval.

Chcete zmínit něco, co Vy sám považujete za důležité v souvislosti s tímto tématem? V poslední otevřené otázce pak informátor tento výzkum označuje jako nevědecký a zdůrazňuje, že je zapotřebí být na pochybách před pseudovědou. Uvítal by pouze „výzkum vedený nehomosexuálem a vedený s odstupem“, důvod, proč se výzkumu vůbec účastní, je podle jeho slov ten, že: „vím, jací lidé se jej účastní, a chtěl bych vrhnout trochu pravého světla na homosexualitu duchovních“.

Apoštolská církev

Z Apoštolské církve se výzkumu zúčastnili dva informátoři, jeden vyplnil dotazník, s druhým byl proveden rozhovor. Jeden informátor této církve definoval sám sebe jako bisexuála, druhý jako homosexuála, jejich věkové rozmezí bylo od 35 do 45 let. V pasportizaci rozhovorů a dotazníků se jim dostalo písmen B a K. Informátor B měl své odpovědi předem připravené a četl je, pouze v několika málo chvílích mluvil bez přípravy. Odpovědi obou informátorů byly následující.

Jaký je Váš vlastní názor na homosexualitu jako obecný fenomén? Informátor B považuje homosexualitu pouze za přechodnou iluzi. Sám sebe definoval jako bisexuála a sexualitu obecně vidí jako přirozenou bisexualitu, která „se v některých případech může přiklánět k homosexuálnímu chování, ale je to jen dočasný jev“. Homosexuálové jsou podle něj bisexuálové, kteří mají zvrácený pohled sami na sebe. Homosexualita, tedy to, co je za ni považováno, je podle informátora B léčitelná modlitbou a správnou životosprávou. Říká, že: „homosexualita je pole, ve kterém si nemůžete být jist, jestli nejste pokoušen ďáblem.“ Dále říká, že homosexualita je dnes chápána jako normální, což je chyba, protože

je to nemoc, která není léčitelná, a za důvod této neléčitelnosti opět považuje fakt, „že je pouze iluzí, orientace většiny lidí je bisexuální, záleží, kam se přikloní“. Informátor K vidí homosexualitu jako „úchylku, která se v dospívání spojuje se sexualitou“. Všechny vědecké výzkumy na tomto poli vidí jako tendenční a nespolehlivé. Podle něj dělá věda společnost „homosexuální“, jedině, na co se lze spolehnout, jsou Boží tvrzení. Jako příčiny homosexuality vidí „hluboké proudy v podvědomí“.

Jaký je váš názor na žehnání stejnopohlavních párů, či na církevně uzavíraná manželství osob stejného pohlaví? Informátor B je rozhodně proti a jako neuvěřitelné se mu zdá, „jak dalece lidé zacházejí v podvolování se vlastním zálibám“. Informátor K naprosto nesouhlasí a připuštění něčeho takového vidí jako hřích proti Bohu.

Jak vnímáte normativní pohled své církve na homosexualitu? Informátor B vidí pohled své církve jako jedině správný, protože je řízený Duchem svatým. Díky tomu, že je vyjádřením Boží vůle, nemůže být zpochybňován, i když zároveň informátor B přiznává možnost pochyb, které mohou vést k odchýlení se od tohoto pohledu, za příčinu takových odchylek považuje fakt, že lidé jsou chybující. Informátor K pak normativní pohled své církve vidí jako tvrdý, za tvrdost tohoto pohledu považuje fakt, že jeho církev „se řídí Písmem svatým, ve kterém je homosexualita přísně zapovězena“, nicméně jej chápe a je s ním srozuměn. Svou orientaci chápe jako „určitou křivdu“, protože nemá pocit, že by se pro ni rozhodoval.

Jak si představujete ideální formu svého sexuálního života? Informátor B pouze prohlásil, že věří, „že Pán ji napraví tak, jak bude chtít“, nelze podle něj dělat nic víc než věřit. Informátor K si jako ideální představuje sex s ženou, i když k homosexuálnímu sexu cítí puzení, chápe jej jako hřích. Dále pak říká, že „homosexuální láska je mnohem mělká a mnohem méně intenzivní“.

Pokud definujete svou vlastní sexuální orientaci jako homosexuální, jak se s ní vyrovnáváte a jak ji integrujete do svého života? Informátor B znovu tvrdí, že homosexualita neexistuje a že s občasnými výkyvy své bisexuální orientace do homosexuální oblasti se vyrovnává s Boží pomocí, konkrétně „modlitbou a snahou rozpoznat, o co se vlastně jedná, že to není nic než momentální výkyv nálady“. Tyto výkyvy chápe jako součást života a jejich integraci pak vidí stejně jako integraci „výkyvů chuťových či preferenčních, co se oblékání týče“. Informátor K se pak podle rad Písma snaží homosexualitě čelit, čímž se podle jeho slov sama integruje. Nechová se jinak „než každá jiná lidská bytost“.

Jaké formy reálně má Váš sexuální život? Reálnou formu sexuálního života pak informátor B nechce popisovat, podle něj se neliší od ostatní populace a sám

sebe nevidí jako výjimku. Protože sexuální život je podle něj soukromá věc, vidí tuto otázku jako víc, než je pro něj možné říci, chce ale, „aby bylo jasné, že se neodchyluji od stanoviska své církve“. Na otázku, jak chápe sexuální život ostatní populace, a námitku, že stanovisko jeho církve je, co se sexuálního života týče, velmi striktní, pak bez přípravy říká: „Myslím, že populace se chová podle stanoviska svých církví. Ano. Pokud ne, žije v hříchu.“ Reálným sexuálním životem informátora K je sex se ženou, shoduje se tak s jeho ideálním pohledem.

Zvažoval jste svou orientaci, když jste se rozhodoval pro kněžství nebo řádový život, a bylo to pro Vás důležité téma? Informátor B opět upozorňuje na nutnost pochopit „podstatu toho, co je nazýváno homosexuální orientací“. Protože tuto podstatu chápe jako určitou inklinaci, kterou lze ovládat, když ji pochopil, nebyla pro něj orientace již důležitá, protože pak by „každý z kazatelů musel zvažovat, jestli rád nosí rifle, nebo manšestráky, jestli jí raději rybu, nebo jehněčí“. Informátor K svou orientaci při rozhodování ke kněžství nezvažoval, říká: „Každý si s sebou nese určitá temná duševní místa“, nicméně dále říká, že svou orientaci zvažuje po dobu své práce v církvi stále, má ji podle svého názoru pod kontrolou a „boží dílo vede k jejímu uzdravení“.

Ví Vaše okolí o Vaší sexuální orientaci? Pokud ano, jak k tomu došlo a jak ji Vaše okolí vnímá? Informátor B byl touto otázkou pobouřen a viděl v ní dáblské cíle, nakonec však na ni odpověděl vyhybavě a předem připraveným tvrzením, že „sexuální život je velmi soukromá věc. Zatahovat do něj více a více lidí by bylo nechutné. Vede to k úchylkám.“ Okolí informátora K o jeho orientaci částečně ví, „vědí, že taková byla moje temná minulost, předtím než jsem poznal Boha“.

Osobní koncepty homosexuality u křesťanských duchovních a jejich porovnání s normativním pohledem

Církev římskokatolická

Jaký mají homosexuální duchovní názor na homosexualitu obecně? Informátoři si na homosexualitu vytvořili svůj názor, informátor E ji vidí jako „způsob omezení populace“, informátor G jako postižení, informátor CH jako jednu z forem sexuality vůbec, svůj názor na ni nemá pouze informátor I. Informátoři A a CH se zabývají morálním rozměrem úvah o homosexualitě, informátor A ji hodnotí jako morálně indiferentní, informátor CH pak chce oddělit orientaci a vášeň. Pozoruhodný je nesoulad mezi obecným pohledem na homosexuální orientaci, kterou žádný z informátorů nechápe jako hříšnou, a pohledem na totéž prizmatem možnosti žehnání stejnopohlavním párům, či církevně uzavíraných manželství.

Informátor A nejdříve homosexualitu viděl jako mravně neutrální, v otázce na žehnání si ale není jistý, zda se jedná o hřích, nebo ne. Podobně je na tom informátor E, který si v kontrastu se svým tvrzením, že homosexualita je svého druhu nástroj k omezení růstu populace, není v otázce žehnání jistý, zda se nejedná o hřích, a žehnání či manželství homosexuálů odmítá. Informátor I na homosexualitu neměl žádný zvláštní názor, ale bránil by se „žehnat páry, které neprokázaly delším společným životem skutečný vztah“. Nejistota, zda je v kontextu žehnání homosexualita hříchem, je pak zřejmě důsledkem normativního stanoviska římskokatolické církve, která se proti svazkům homosexuálů z pozice tradiční ochránkyně rodiny poměrně tvrdě staví.

Do jaké míry se tento názor ztotožňuje s názorem dané církve? Žádný z informátorů se neukázal být vysloveně rebelem, normativní pohled stojí v centru osobních konceptů každého z nich, i když jej ve svých odpovědích značně kritizují, neztotožňují se s ním jako informátor A, považující jej za nejednoznačný, či dokonce jako informátor G za „hloupý, teologicky rozporný, zcela nesprávný“, tento informátor v kontextu svého pohledu na homosexualitu jako na postižení vyjadřuje zklamání nad postojem římskokatolické církve ke gayům, kterým tím, že si nad „takto postiženými muži *umyla ruce jako Pilát*“, odmítá pomoci v jejich handicapu a dostává se tak do rozporu s tím, co hlásal Ježíš. Informátor I si myslí, že nikdo z homosexuálů katechetický příkaz čistoty nedodrжуje, a vadí mu, že ke kněžím je církev restriktivnější než k řadovým věřícím. Přestože normu své církve všichni informátoři kritizují, berou ji zároveň jako daný fakt a svým chováním s ní nikdo z nich není otevřeně v rozporu. Zcela se s ní nicméně rozchází, co se představ sexuálního života týče, zde se pouze informátor E s normou požadující absolutní celibát shodl, žije podle ní a svou orientaci chápe jako její sublimaci do Božího díla, ostatní informátoři se pozoruhodně shodli v představě ideální formy sexuálního života jako sexu v dlouhodobém partnerství, což ukazuje na nespokojenost s povinným celibátem, se kterým někteří informátoři vedou polemiku, nicméně jej podle svých tvrzení z morálních důvodů dodržují.

Jak homosexuální duchovní vměstňávají svou orientaci i chování do mantinelů daných církví? Integrace homosexuality do poměrně úzkých mantinelů daných římskokatolickou církví se ukázala být poměrně problematickou. Do římskokatolické normy se zcela vešel pouze informátor E, který církevní pohled kritizuje, ale na 100 % jej dodržuje, je spokojený s celibátem a na potlačení sexuálních tužeb bere farmaka. Všichni ostatní se od normy více či méně odchylují. Typická je pro informátory této církve ambivalentnost integrace vlastní orientace do života, informátor A svou homosexualitu v podvědomí chápe jako něco

špatného, i když sám sebe přesvědčil, že se o nic špatného nejedná, informátor I pak svou homosexualitu chápe jako dar, důvod svého rozhodnutí ke kněžství, ale zároveň by kněžství byl ochoten obětovat za vztah, který by však musel mít pravděpodobně nereálně vysoké kvality: „Zatím se neobjevil nikdo, kdo by této oběti byl hoden.“ V otázce na reálnou formu sexuálního života se s normativním pohledem římskokatolické církve, přes svůj předchozí nesouhlas s ním, zcela shodují informátoři E a G, ostatní se od normy odchýlili, nicméně u všech je patrná snaha se této normy přes nesouhlas držet, i když ne vždy se to daří. Informátor A „experimentuje“ a vyhledává kamarádké kontakty s představou, že se mohou přehoupnout do něčeho jiného, pohrává si s myšlenkou na opuštění kněžství kvůli partnerství, čímž se shoduje s informátorem I, který hledá někoho, kdo by byl hodný toho, aby pro něj kněžství obětoval. Informátor G v souladu s katolickou normou odmítá jednorázové sexuální kontakty, jeho sexuální život se skládá pouze z občasné masturbace. Žádný z informátorů nebyl vysvěcen na kněze po vydání Instrukce z roku 2005, proto žádný tuto instrukci nemusel brát na vědomí při rozhodování se ke kněžství,⁷ otázku homosexuality přesto před přijetím kněžství dva informátoři zvažovali a považovali za důležitou, tři informátoři si své orientace nebyli před přijetím kněžství vědomi nebo ji jako důležitou nebrali. Pro informátora A bylo kněžství vzhledem k homosexualitě realizací sebe sama a nalezením smyslu života, podobně jej chápal informátor E, jako darování se. Pro informátora I je právě homosexualita darem, který mu v kněžství pomáhá.

Do jaké míry jsou se svou orientací otevření svému okolí a jak je okolí vnímá? K otázce na otevřenost k okolí se všichni informátoři vyjádřili poměrně stručně. Zcela otevřený není žádný z nich, i když církevní norma v tomto ohledu prohlášení o vlastní sexualitě nezakazuje. Informátor A vykazuje snahu po otevřenosti, ve které je však spíše pasivní („na přímou otázku bych asi neřekl, že jsem heterosexuál“), poukazuje na mezi lidmi rozšířenou představu posvátnosti kněze, díky které lidé o případné homosexuální orientaci svého kněze vědět záměrně nechtějí. U informátora E ukazuje neprovedený coming out spíše na stud než na vyrovnání se s vlastní orientací, roli v tom však může hrát 100% dodržování normy římskokatolické církve. S negativními zkušenostmi se při pokusu o coming out setkal informátor I, který je tak ve strachu z rizik zcela uzavřen, s odkazem na ďábla se setkal informátor G, který mluví pouze o coming outu směrem k rodičům.

⁷ Instrukce o kněžství a homosexualitě zakazuje přijímání gay osob i gay sympatizantů do kněžských seminářů a udílení svěcení takovýmto osobám. V tomto dokumentu je homosexuální chování označeno za těžký hřích a povinností spirituála je homosexuálně orientovaného kandidáta od kněžství odradit. Jáhenské svěcení je pak možno udílet osobám, které homosexuálně nežijí tři roky.

Starokatolická církev

Jaký mají homosexuální duchovní názor na homosexualitu obecně? Oba informátoři se k homosexualitě staví kladně, v otázce na případné žehnání či církevní uznávání manželství osob stejného pohlaví panovala konzistence s předchozími názory, oba se v této otázce shodně zmiňují o manželství pouze z ekonomických důvodů a odsuzují jej. Informátor F vidí homosexualitu jako normální, zamýšlí se vůbec nad nutností ji nějak řešit a snaží se k ní přistupovat z mystického pohledu, ze kterého není žádná integrace nutná. Oba informátoři pak ve vztahu k homosexualitě kritizují nemorální chování, informátor F zdůraznil nutnost nepromiskuitního chování, zdá se tedy, že spíše než na homosexualitu obecně se oba zaměřují spíše na morálku homosexuálů.

Do jaké míry se tento názor ztotožňuje s názorem dané církve? Vzhledem k charakteru církve je ztotožnění s církevní normou u obou informátorů bezproblémové, oba informátoři se s ní ztotožňují. Informátor F považuje normativní pohled své církve za záštitu, na kterou se může odvolat v případě dotazů na své kněžství a homosexualitu, což je poměrně překvapivé, protože církev k homosexualitě kněží nemá žádné závazné stanovisko. Vzhledem k otevřenosti církve se informátoři s normou shodují i v představách ideálního sexuálního života.

Jak homosexuální duchovní vměstňávají svou orientaci i chování do mantinelů daných církví? Protože norma církve nijak závazně neupravuje homosexualitu duchovních, v otázce integrace se oba informátoři do této normy pochopitelně vešli, oba žijí v dlouhodobém vztahu s mužem. Sexuální život obou informátorů se zcela shoduje s jejich ideální představou, ani jeden jej blíže nerozvádí, jejich představou i realitou je tedy sex v partnerském vztahu, s touto realitou jsou spokojeni. Při rozhodování ke kněžství pak orientace nehrála ani u jednoho informátora roli, ve vztahu ke kněžství ani jeden neuvádí pochyby, zda kněžství přijmout, které by se vztahovalo k homosexualitě. Informátor L o své orientaci zprvu nevěděl, nicméně myslí si, že i kdyby o ní věděl, nehrálo by to v rozhodování pro kněžství roli.

Do jaké míry jsou se svou orientací otevření svému okolí a jak je okolí vnímá? Ani jeden z informátorů nebyl zcela „out“, informátor F sice žije v partnerství, nicméně svou orientaci spíše tají a gay komunita mu není příjemná, coming out spíše zesměšňuje, považuje jej za předmět pýchy a popření normalnosti homosexuality. Toto pojetí lze vidět jako jistý druh racionalizace, který mu pomáhá se úvahám o svém případném coming outu bránit. Informátor L je pak otevřený ke svým přátelům, v otevřenosti k ostatním je však pasivní („na přímou otázku bych asi odpověděl přímo“).

Církev československá husitská

Jaký mají homosexuální duchovní názor na homosexualitu obecně? Názor jediného informátora této církve byl vstřícný, homosexualitu vidí jako Boží úmysl, nicméně ji zřejmě považuje za dobovou, podle jeho slov je dnes moderní „proklamovat, že jste minimálně bisexuál.“ Žehnání stejnopohlavním párům by se nebránil, ale je proti manželství, které nevidí pro gaye jako nutné, ani důležité, což vyvozuje z faktu, že ani on, ani jeho přítel jej nepostrádají.

Do jaké míry se tento názor ztotožňuje s názorem dané církve? S poměrně otevřeným normativním pohledem své církve se podle svých slov ztotožňuje, protože jej chápe, vidí jej jako moudrý v tom, že je pokrokový, ale zároveň „nepřizpůsobuje se tomu, co společnost hlásá v televizi“. Názor církve na to, že homosexuální vztahy mají zůstat v rovině intimnosti, dokonce ještě překračuje v otázce coming outu, který nepovažuje za možný, ani nutný, protože „láska je spíše tichá, hodně osobní“, církev však ve skutečnosti coming out nezapovídá, pouze říká, že má být prováděn bez afektů a exhibicí.⁸

Jak homosexuální duchovní vměstňávají svou orientaci i chování do mantinelů daných církví? Integrace homosexuální orientace do života se informátorovi D povedla podle jeho ideální představy i podle ideální představy jeho církve, v tomto směru se považuje za vzor. Sexuální život informátora D má podobu šestnáctiletého vztahu s jedním mužem, což je zároveň jeho ideální představa, k tématu sexu se však snažil opakovaně vracet a jako jediný projevil sexuální reaktivitu na mou osobu.

Do jaké míry jsou se svou orientací otevření svému okolí a jak je okolí vnímá? Informátor je vzhledem k výše řečenému ke svému okolí spíše uzavřený, o jeho orientaci věděli pouze jeho rodiče a blízcí přátelé.

Českobratrská církev evangelická

Jaký mají homosexuální duchovní názor na homosexualitu obecně? Názor obou informátorů této církve je konzistentní, vidí ji jako genetickou danost, informátor H pak toto tvrzení rozšiřuje o nutnost naplňovat tuto genetickou danost způsobem nepřidávajícím se Bohu, čímž poukazuje na morální rozměr úvah o homosexualitě, který je i přes otevřenost nutný, zároveň však říká, že nelze nikoho soudit za to, jak žije, protože monogamita není normou, ale darem, naplňování homosexuality způsobem nepřidávajícím se Bohu je v jeho pojetí tedy spíše nejasné.

⁸ Homosexuální vztahy církev chápe jako intimní, které mají v rovině intimity také zůstat, jejich případné zveřejňování má být prováděno bez afektu a exhibicí; *Český zápas* 86/48: 1.

Informátor C pak poukazuje v souvislosti s homosexualitou na nutnost biblických studií a poukazuje na prospěšnost přítomnosti žen v církvi, kterou zakládá jejich jiný způsob uvažování. V názoru na žehnání svazků osob stejného pohlaví se oba informátoři se svým předchozím pohledem na homosexualitu shodovali, oba jsou pro, informátor H však varuje před použitím termínu manželství, který je spojen s heterosexuálním modelem vztahu.

Do jaké míry se tento názor ztotožňuje s názorem dané církve? Normativní pohled ČCE vnímají oba informátoři jako ambivalentní, zdá se, že je pro ně příliš nejasný, aby se s ním mohli nějak ztotožnit, tuto ambivalenci spíše kritizují. Informátor C jej vidí jako tancování mezi extrémy, informátor H pak neví, co brát jako normu, zda názory teologů, či názory věřících na venkově, žádná norma tak podle něj neexistuje. Ideální představou sexuality je pro informátora C realizace sexu v dlouhodobém partnerství, kritizuje „úlety a jednonocovky“, informátor H neodpověděl na sexuální ideál, protože vidí rozdíl mezi náboženským ideálem a sexuálními fantaziemi.

Jak homosexuální duchovní vměstňávají svou orientaci i chování do mantinelů daných církví? Vzhledem k informátory zmíněné nejednotnosti normativního pohledu Českobratrské církve evangelické je nelehké určit mantinely, do kterých se vůbec mají informátoři vměstnat, nicméně zdá se, že ani jeden z nich nemá problém se do mlhavě stanovené normy své církve vejít. Svůj sexuální život popisuje informátor C, vzdor poměrně otevřené normě své církve, jako izolaci, informátor H naopak žije v uspokojivém vztahu. Oba informátoři svou orientaci před přijetím kněžství zvažovali, informátor C měl před jejím přijetím pochyby, nicméně později byl přesvědčen, že nikdo není dokonalý a že tedy homosexuál není jinak imperfektní, než jsou jiní lidé.

Do jaké míry jsou se svou orientací otevření svému okolí a jak je okolí vnímá? Oba informátoři jsou se svou orientací okolí otevření. Informátor H je jediný ze všech informátorů, kterého lze označit za zcela out, informátor C pak ve vztahu k coming outu zmiňuje spíše rodinu než církevní prostředí.

Církev bratrská

Jaký mají homosexuální duchovní názor na homosexualitu obecně? Jediný informátor rozlišuje ve shodě s normativním pohledem své církve mezi homosexuální orientací, kterou vidí jako Boží dílo, „o jejímž důvodu se lze jen dohadovat“, a mezi homosexuálním chováním, které vidí jako snahu vyzkoušet si v sexu co nejvíce, říká, že tomu „se chceme co nejrezolutněji postavit, právě proti němu totiž mluví Bible“. Fakt, že použil plurálu, ukazuje na to, že informátor zde mluví

spíše za svou církev než sám za sebe. Ve shodě se svým pohledem na homosexuální chování se informátor J staví proti žehnání stejnopohlavních párů i proti manželství.

Do jaké míry se tento názor ztotožňuje s názorem dané církve? S názorem bratrské církve se informátor zcela ztotožňuje, stanovisko církve je pro něj stanovisko Boží. Tento jev je pozoruhodný vzhledem k fundamentalistickému charakteru této církve, díky kterému by bylo možno čekat kritiku či neposlušnost k normě, opak je však pravdou. Pozoruhodná je také ideální představa sexuálního života tohoto informátora, kterou je sex muže a ženy, ač sám sebe definuje jako homosexuála, cokoliv jiného považuje za zvrhlé. Vzhledem k tomu, že se podle svých slov výzkumu účastnil právě proto, že ví, jací lidé se ho účastní, a „chtěl bych vrhnout trochu pravého světla na homosexualitu duchovních“, se nicméně lze dohadovat, zda jeho stanoviska nejsou spíše snahou o vyhlášení jakéhosi ideálního standardu než popisem vlastního života.

Jak homosexuální duchovní vměstňávají svou orientaci i chování do mantinelů daných církví? Informátor J svou orientaci do velmi úzkých mantinelů, daných jeho církví, vměstňává, mezi normou a skutečností tak v jeho případě nevzniká žádné napětí. Skutečnou formou jeho sexuálního života je celibát, což znamená, že sice nenaplnuje svou ideální představu, kterou je sex muže a ženy, ale maximálně se jí přibližuje. V souladu se svým viděním homosexuality jako Božího díla tvrdí, že právě jeho orientace pro něj byla důvodem vstupu do církve, a vidí ji jako volání ke kněžství.

Do jaké míry jsou se svou orientací otevření svému okolí a jak je okolí vnímá? O otevřenosti v případě tohoto informátora nemůže být řeč, svou orientaci nikomu nesdělil a nemá k tomu důvod.

Apoštolská církev

Jaký mají homosexuální duchovní názor na homosexualitu obecně? Stanoviska obou informátorů byla značně rozporuplná a v kontextu nekonzistentní. Pohled informátora B na homosexualitu je značně svérázný, tvrdí, že jako obecný fenomén neexistuje, je to pouze vychýlení orientace, která je u všech obecně bisexuální, do homosexuální roviny, později ji vidí jako nemoc, jejíž příčinou je ale tento výkyv. Informátor K ji pak vidí jako úchylku, za kterou je zodpovědné podvědomí, svou homosexualitu má pod kontrolou a „Boží dílo vede k jejímu uzdravení“. V otázce na žehnání stejnopohlavním párům se oba informátoři s předchozím pohledem na homosexualitu shodli, oba jsou zcela proti, informátor B chce, „aby bylo jasné, že se neodchyluji od stanoviska své církve.“

Do jaké míry se tento názor ztotožňuje s názorem dané církve? Ztotožnění je u obou informátorů podle jejich slov naprosto, informátor B s ním naprosto souhlasí, nicméně o sexualitě odmítá vůbec mluvit a na otázky na ni reaguje silně odmítavě, protože však normativním stanoviskem jeho církve je celibát, zdá se taková reakce protichůdná. Homosexualitu vidí jako výkyv nálady a je možné předpokládat, že těmto výkyvům podléhá, protože lidi vidí jako chybní. Co se ideální formy sexuálního života týče, věří, že: „Pán ji napraví tak, jak bude chtít“, dále pak říká, že zatahovat další lidi do představ sexuálního života je „nechutné. Vede to k úchylnám“, což opět nechává prostor pro představu jiného než celibátního života. Informátor K svou homosexualitu sice vidí jako křivdu, ale s normou církve je srozuměn a chápe ji, ve všech odpovědích se informátor K na normu své církve odvolává a tlumočí ji. Ideální představa sexu je pro něj překvapivě sex se ženou.

Jak homosexuální duchovní vměštnávají svou orientaci i chování do mantinelů daných církví? Integrace homosexuality probíhá u informátora B modlitbou, protože ji chápe jako výkyv, integrace „je stejná jako u výkyvů chuťových či preferenčních, co se oblékání týče“, tedy je snahou vidět homosexualitu jako výkyv, svou orientaci tak tento informátor zredukoval pouze na sexuální život. Informátor K jí čelí podle Písma, protože jeho reálným sexuálním životem je sex se ženou, i přes fakt, že sám sebe definuje jako homosexuála a svou orientaci považoval v předchozích otázkách za křivdu. Integrace tak vlastně není potřeba, reálný sexuální život se shoduje s jeho ideálním pohledem. Svou orientaci před rozhodnutím ke kněžství nezvažoval ani jeden z informátorů.

Do jaké míry jsou se svou orientací otevření svému okolí a jak je okolí vnímá? O otevřenosti k okolí nemůže být řeč, pouze okolí informátora K o jeho „temné minulosti“ předtím, než poznal Boha, částečně ví a nepovažuje ji za nic víc než za minulost.

Shrnutí

Z provedeného výzkumu vyplývá, že přes snahu držet se normativních pohledů svých církví a přes fakt, že se žádný z ve výzkumu zúčastněných duchovních nestaví proti tomuto pohledu jako rebel, si tento pohled každý ze zúčastněných duchovních do jisté míry přizpůsobuje a vytváří si tak spíše svůj koncept osobní. V číslech lze říci, že z 13 účastníků výzkumu se 5 informátorů ve svém životě s normativním pohledem své církve rozchází, 8 se do jeho hranic vměštnává. Rozchod s normou však není nikdy stoprocentní, stejně tak i ti, kteří se do normy

své církve vejdou, tuto normu někdy kritizují (například informátor F z římskokatolické církve). Protože povaha výzkumu byla kvalitativní, lze však tato čísla brát pouze orientačně, jako hrubý přehled.

Informátoři z římskokatolické církve se s normou své církve rozcházejí především v představě ideálního sexuálního života, kde se namísto celibátu objevuje představa života v partnerství, skutečnost přesto této normě nakonec často odpovídá, například informátor G žije podle svých slov v nedobrovolném celibátu, stejně tak s výjimkou případných uklouznutí informátoři A a I, či vzhledem k věku i informátor CH. Z římskokatolické církve se do normy zcela vejde a žije podle ní pouze informátor E, i když tuto normu kritizuje. Informátoři církve starokatolické se do poměrně volné normy své církve vejdou, informátor F ji dokonce bere přes její nejednoznačnost jako záštitu. Jediný informátor Církve československé husitské se do normy vejde, považuje se za vzor, byl však jediným informátorem, z jehož strany jsem se dočkal jistého sexuálního napětí. Informátoři ČCE normu své církve chápou jako nejasnou, či vůbec neexistující, takže jejich osobní koncept homosexuality stojí spíše na jejich osobních mravních přesvědčeních, i když se zdá, že vzhledem k mlhavě stanoveným mantinelům v této církvi zde nevzniká mezi normou a těmito osobními koncepty žádné napětí. Dva informátoři církve apoštolské a jeden informátor bratrské církve se do normy podle svých slov také vměšťují, nicméně u informátora B je toto vměšťování příliš nápadné a nekonzistentní se zbytkem jeho sdělení, takže se lze domnívat, že se jedná spíše o snahu stavět se ve výzkumu do lepšího světla.

Jinak je tomu v otázce souhlasu s církevní normou, míra, do jaké se informátoři s postojem své církve ztotožňují, je velmi proměnlivá, dá se říci, že z 13 účastníků výzkumu s normou své církve 6 informátorů souhlasí a 7 nesouhlasí, nicméně nesnadné je hodnotit souhlas či nesouhlas u informátorů z ČCE, protože dle jejich vlastních slov v církvi žádná jasná norma není, s touto nejednoznačností oba nesouhlasí. U církve apoštolské a bratrské panuje navzdory značně restriktivní normě souhlas, což působí poměrně překvapivě, i když informátor K například stanovisko své církve spíše chápe a je s ním srozuměn, než že by s ním souhlasil. Očekávatelný byl naopak značný nesouhlas informátorů s normou církve římskokatolické, která podléhá časté a trvalé kritice.

Co se otevřenosti k okolí týče, zcela „out“ se ze všech informátorů ukázal být pouze informátor H z řad ČCE, nicméně většina informátorů svou orientaci netají, velmi uzavřený se ukázal být informátor B z Apoštolské církve, informátor D z Československé církve husitské, informátoři E a I z církve římskokatolické, informátor F ze starokatolické církve a informátor J z Církve bratrské.

Nedostatek otevřenosti k okolí lze, vzhledem k chybějící vazbě tohoto jevu na církevní příslušnost, považovat spíše za strach ze společenských než z církevních norem. V představách ideálního sexuálního života se pozoruhodně shodli informátoři většiny církví, jako ideální si představují sex v partnerství, někteří informátoři z církví starokatolické, československé husitské a ČCE tuto představu i žijí.

Závěrem

V práci, která tematizuje kněze křesťanských církví a homosexualitu, lze čekat jistou dávkou kontroverze. Protože slovo církev se podle mého názoru často ve společnosti používá jako protiklad ke slovu *sex*, zdá se kontroverzní vůbec i myslít na skutečnost, že by v církvích homosexuální kněží měli být. I když provedený výzkum nemůže aspirovat na reprezentativnost, obecně lze na jeho základě především konstatovat, že homosexuálně orientovaní duchovní v křesťanských církvích *jsou*. Dále lze říci, že normativní pohledy těchto církví na homosexualitu a osobní koncepty homosexuality jejich kněží nejsou v příkrém rozporu, společná je však snaha normu si do jisté míry upravit a spíše se k ní vztahovat než ji doslovně dodržovat. Fakt, že účastníky tohoto výzkumu by tedy bylo v dilematu konzervativce – liberál nutno zařadit spíše mezi konzervativce, může snad přivodit úlevný oddech všem, kdo by ke čtení této práce přistoupili s obavou z kompromitování církví nechutnostmi (což byl častý důvod, proč se mnou někteří duchovní rozhovor na téma homosexuality odmítli vůbec vést, viz výše), na druhé straně však schematické vidění typu „konzervativce = chutnost, liberál = nechutnost“ vede ke zkosnatování církevních struktur a k faktu, že církve svým věřícím nejsou schopny odpovědět na základní otázky, které k náboženství člověka vůbec vedou.⁹

Jisté volání po liberalismu je možno pozorovat v římskokatolické církvi, která by díky své všeobecnosti měla jaksí zastřešovat mnoho společných pohledů na stejnou věc. Normou v římskokatolické církvi je pro homosexuály (tedy nejen homosexuální kněze) celibát, což v teorii sice vede k morálně příkladnému

⁹ Samuel P. Huntington píše, že všechna náboženství dávají lidem pocit identity a ukazují směr, jakým se má život ubírat. Za „La revanche de Dieu“, ke které v druhé polovině 20. století po éře sekularizace překvapivě došlo, stojí podle něj právě to, že náboženství bylo jako jediné schopno odpovídat na základní otázky „Kdo jsem?“ a „Kam patřím?“. Podle Huntingtona též k rozšíření protestantismu v Latinské Americe dopomohla skutečnost, že na rozdíl od katolické církve poskytuje lidské teplo a hlubokou duchovní zkušenost; Huntington 2001.

vyřešení otázky, co s homosexuály vůbec dělat, nicméně jak z tohoto výzkumu vyplývá, dodržet celibát je v praxi obtížné i pro samotné homosexuální duchovní, jejichž silnější motivace k celibátu by, myslím si, měla být mimo diskusi. Zatímco římskokatoličtí kněží s nařízením celibátu nesouhlasí a mají jinou představu o sexuálním ideálu, kterou pokoutně a formou „uklouznutí“ snad i realizují, duchovní spíše fundamentalistických církví, jako jsou církev apoštolská a bratrská, s touto normou souhlasí, berou ji jako jediné správnou a dle svých slov se jí drží doslovně, i když z výzkumu vyplývá, že tento postoj může do jisté míry být jen pokrytecký. Dle mého názoru tak římskokatolická církev v teorii samu sebe jaksí fundamentalizuje, což se mi zdá být s její všeobecností spíše v rozporu, zatímco v praxi jakoby ji její kněží toužili modernizovat, ačkoliv modernitu požadují spíše nesměle a tato modernita jako by se měla týkat pouze problémů, které je osobně pálí. To dokazuje například nejistota, zda žehnat, či nežehnat svazky stejnopohlavních párů na jedné straně, která deklaruje váhavý souhlas s církevním postojem a spíše odmítnutí modernity, ale i touha žít v dlouhodobém homosexuálním partnerství na straně druhé, která s církevním postojem zdaleka neladí a je naopak voláním po modernitě. Tato nejistota, spolu s pokrytectvím, se kterým katolická církev homosexuálům poskytuje teorii snad morálně hodnotnou, avšak v praxi zjevně neudržitelnou, mne vede k pocitu, že je tato teorie spíše opiem lidstva než vitamínem slabých,¹⁰ kterým by všeobecná církev měla disponovat.

Informátoři církví, které se vyznačují poměrně volnou normou a otevřeným přístupem k homosexualitě, jako jsou církev československá husitská, českobratrská evangelická a starokatolická, žijí zpravidla v partnerství s mužem, nebo jej hledají, zdá se, že napětí mezi normou a skutečností zde nevzniká, případné rozdíly jdou spíše na vrub nejednoznačnosti normy či jejího osobního výkladu, ani zde však nelze mluvit o příkrém rozporu. I zde se sice touha po změně norem objevuje, nicméně je spíše touhou po jejich zpřesnění a větší jednoznačnosti. Zatímco římskokatoličtí kněží si po instrukci zakazující udílení kněžského svěcení homosexuálům nemohou být jistí, zda jejich církev homosexuály zavrhuje, či zda jsou zde přijímáni „s úctou, soucitem a jemnocitem“¹¹ a je třeba se vůči nim „vyhnout jakéhokoliv náznaku nespravedlivé diskriminace“, duchovní ČCE trpí nejistotou z toho, co norma jejich církev vůbec říká, i když díky neexistenci celibátu je realizace jejich sexuality mnohem méně rozporuplná.

¹⁰ Tak definuje náboženství v protikladu k Marxovu vidění Debray 2008.

¹¹ *Katechismus katolické církve*, čl. 2358.

Za úspěch tohoto výzkumu považuji především získání informátorů z církve apoštolské a bratrské, které svým charakterem svádějí k domněnce, že v ní žádní homosexuálové, či homosexuálně orientovaní kněží, nejsou, dále si pak velmi vážím otevřenosti těch římskokatolických kněží, kteří se výzkumu zúčastnili a u kterých, vzhledem k přiosτρující se normě, lze tuto otevřenost považovat buď za hrdinství, či za známku poctivosti, kterou sami k sobě mají. Množství zástupců této církve, kteří se nakonec výzkumu zúčastnit odmítli, je toho důkazem. Přestože výzkum na tomto poli je nesmírně obtížný a oficiální mlčení či nechuť o tomto tématu hovořit často svádí k domněnce, že je přímo nemožný, doufám, že tato práce případnému dalšímu výzkumu napomůže a že přispěje k tomu, aby mnohá klíšé, která se v této oblasti tradují,¹² byla diskutována a aby na ně bylo vrženo větší světlo.

Z výzkumu vychází další otázky, především otázka po hodnověrnosti duchovního dané církve, který nedodržuje její normu, zde je však nutno, v kontrastu k tvrzením některých církví, uvážit, do jaké míry je duchovní čímkoliv jiným než jen člověkem a do jaké míry je daná norma odrazem spíše církevní historie než sociální reality. Tyto otázky by si zasloužily hlubší výzkum.

JAN KOUMAR je studentem bakalářského oboru Studium humanitní vzdělanosti na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze.
Kontakt: jan.koumar@gmail.com.

Použité prameny a literatura

- ČCE. 2006. *Problematika homosexuálních vztahů*. Knižnice studijních textů ČCE. Praha: Kalich.
- Debray, Régis. 2008. „God and the Political Planet.“ *New Perspectives Quarterly* 25, 2008, 4: 13-15.
- Disman, Miroslav. 2002. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum.
- Hendl, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál.
- Huntington, Samuel P. 2001. *Střet civilizací, boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers.

¹² Osobně jsem se v diskusi o tématu tohoto výzkumu s nevěřícími nejčastěji setkal s klíšé tvrdícím, že všichni kněží a řádoví řeholníci jsou spolek zvrhliků, kteří kážou vodu a pijí víno, a u věřících zase s klíšé tvrdícím, že homosexualita kněží není než fáma, kterou jsou církve očerňovány za účelem diskreditace. Už sama extrémnost těchto dvou klíšé je dle mého názoru důkazem, že pravda musí být někde uprostřed.

-
- Jordan, Mark D. 2000. *The Silence of Sodom. Homosexuality in Modern Catholicism*. Chicago: University of Chicago Press.
- K registrovanému partnerství. 2006. „K registrovanému partnerství.“ *Český zápas* 86, 2006, 48: 1.
- Katechismus. 1995. *Katechismus Katolické církve*. Praha: Zvon.
- Kepr, Tomáš. „Homosexualita pohledem lékaře.“ *Bratrská rodina* 34, 2002, 4: 2-3.
- Reichel, Jiří. 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada.

Internetové zdroje

- Klimesš, Jeroným. 2006. „Jak vidíte budoucnost katolické církve vy?“ <http://klimes.mysteria.cz/clanky/teologie/dotaznik.pdf>
- Oficiální stránky Českobratrské církve evangelické <http://www.e-cirkev.cz/>
- Oficiální stránky Československé církve husitské <http://www.ccsk.cz/index.php>
- Stránky Apoštolské církve <http://apostolskacirkev.cz>
- Stránky Církve bratrské <http://portal.cb.cz/>
- Stránky Starokatolické církve v České republice <http://www.starokatolici.cz/>